

hunc modum commutationis ut necessarium, neque ex natura rei requiritur semper, sed tantum ubi per legem, vel delegationem protestatis præscriptus fuerit. Declaratur primo assertio inductione: nam imprimis votum personale potest in reale transferri, seu, quod idem est, per redemptionem tolli. Ita supponit expresse Angel., dum ait votum jejunii in persona paupere parva pecunia redimi posse; in divate autem, majori, quod etiam dicit Navar. et omnes; et eadem ratio est de quolibet alio voto personali. Mixtum etiam votum, ut est peregrinationis, per solam redemptionem auferri potest, ut sumitur ex c. 2, de Voto, ibi: *Ita tamen quod idem votum eleemosynis redimat, et juxta consilium nostrum toto vitæ suæ tempore uni pauperum Christi (dummodo ad hoc sue facultates sufficiente) debeat providere.* Ubi pro voto personali nullum onus personale imponit, sed solum reale. Igitur etiam reale votum poterit in personale commutari, ut votum eleemosynæ in jejunia, et orationem; vel votum mixtum, ut peregrinationis, in solum personale; est enim eadem ratio, cum eadem sit proportio æqualitatis vel inæqualitatis inter utramque materiam, sive sumatur una ut commutata, et altera sit, in quam commutatio fit, sive e converso; parum enim hoc refert. Et ratio est, quia in his non attenditur physica unitas vel similitudo, sed proportio, seu æstimatio moralis in ordine ad virtutem, et gloriam Dei; et hæc inveniri potest in omnibus his actibus, ut per se notum est, unde in ratione meriti vel satisfactionis potest oratio æquari eleemosynæ; et e converso, imo interdum sola oratio æquivalat jejunio et eleemosynæ simul, et sic de aliis; ergo etiam in ordine ad commutationem votorum poterunt compensari.

17. *Explicantur jura in oppositum allata.* — Nec jura citata contrarium statuunt, imo in c. 4, de Voto, dicitur, *de peregrinationis votis, an eleemosynis redimi, an in aliud commutari, etc.* Significatur ergo posse utroque modo tolli tale votum. Prælati arbitrio, juxta exigentiam causæ et circumstantiarum. Indicatur autem redempzione esse utendum, nisi necessitas cogat solam commutationem facere, quod potest esse consilii, non præcepti. Alia vero jura loquuntur in speciali de voto peregrinationis Hierosolymitanæ, et maxime quando fit in subsidium terræ sanctæ, et in illius commutatione Pontifices semper observarunt, facere commutationem in favorem terræ sanctæ, quod illis temporibus erat maxime conve-

nens. Unde ex vi juris servanda erat illa forma redimendi votum illud, et mittendi expensas in succursum illius terre, non quia per se necessaria sit, sed quia ita videtur jure statutum. Nunc autem illa utilitas et necessitas cessasse videtur, et ita nunc votum illius peregrinationis ad instar aliorum commutari potest, vel juxta tenorem privilegii concessi ad talem commutationem faciendam, quia nunc non durat eadem ratio. Congruentia autem supra facta solum ostendit, illum modum compensandi esse magis accommodatum, et ideo esse consilii illum servare, quando comode potest.

18. Adde quod, præter dictam facilitatem, habet etiam utilitatem proximorum, et præstantiam eleemosynæ, quæ multum commendatur, et ideo utile semper est miscere illam. Est etiam rationi consentaneum ut materia et intentio voti servetur quoad fieri possit, et consequenter ut ratio habeatur personæ vel loci, in cuius utilitatem votum cedebat, licet hoc in rigore necessarium non sit, ut supra dixi; semperque magis est attendendum ad spirituale bonum voventis, majoremque gloriam Dei. Quando etiam fit commutatio virtute aliquius Bullæ, ut de Cruciata in speciali advertunt, dicentes esse redempzione in ejus favorem faciendam, Navar. supra, n. 8; Lud. Lop., 1 p., c. 50; Cord., d. q. 149; Emman., d. § 5, n. 109; Angl. supra diffic. 7; et insinuat Soto, d. q. 4, art. 3. Quod intelligo, ut ex parte fiat commutatio in subsidium Cruciatae, non vero quod necessarium sit totam commutationem in hoc solum subsidium fieri. Et ita Angl. supra, non dicit totam commutationem, sed eleemosynam futuram esse in subsidium Bullæ. Imo Vival., d. c. 14, n. 39, citans Alphonsum Deza, dicit sufficere subsidium spirituale, quia Bulla solum dicit *in subsidium*; sed revera Bullæ intentio est de subsidio temporali. Tamen in pauperibus haberet illa interpretatio locum. Maxime quia debet intelligi illa conditio morali modo, et quatenus fuerit possibilis, ac suaviter fieri possit. Et ideo etiam prior interpretatio de partiali compensatione certior est, quia Bulla non plus exigit, et aliud esset gravissimum onus, unde pauci vellent tali privilegio uti, et ita in ejus præjudicium redundaret.

19. *Quis modus sit observandus in votorum commutatione.* — Ex hac ergo resolutione constare potest, quis modus servandus sit in commutandis votis pure realibus, vel pure personalibus, aut mixtis. Nam in primis votis, si

causa oritur ex paupertate, non oportet facere commutationem realem (ut sic dicam), sed personalem, cum prudenti æquiparatione, alias commutatio esset inutilis, et repugnaret causæ; si autem ratio commutationis sit alia, et facultas non desit, tunc optimum est semper facere realem commutationem, nisi personalis evidenter melior seu in melius judicaretur. At votum personale fere semper potest commutari per redemptionem, si facultas suppetat, propter rationem dictam. In voto autem mixto, si sit mixtum per accidens (ut sic dicam), est quasi duplicatum votum, ut supra dixi, lib. 2, c. ult., et ideo ad singulas partes applicanda sunt quæ diximus. Si autem sit proprie et intrinsece mixtum, ut peregrinationis, tunc ratio habenda est sumptuum itineris, his demptis quos vovens domi esset facturus, non quia necessario sint pecunia redimendi, sed quia illi augent pondus et æstimationem voti, et ideo compensandi sunt, ordinarie quidem per alias expensas in opera pietatis, propter rationem supra factam, vel per alia opera ex rationabili causa.

20. *Aliorum opinatio de expensarum computatione per ordinem ad commutationem votorum.* — In expensis autem supputandis, aiunt quidam esse computandos sumptus futuros in eundo, non tamen in redeundo, quia redire non est peregrinari, nec cadit sub votum. Ita Angl. supra, diffic. 6; Henr. lib. 7 de Indul., c. 30, lit. M et N; Emman. Rod., in Expositio ne Cruciatae, § 9, n. 107. Referuntur etiam pro hac sententia Cajet., d. art. 12; Navar., d. c. 12, n. 77; Medin. lib. 1 Sum., c. 14, § 7; Lud. Lop., 1 p., c. 49. At Cajet., Navar. et Med. absolute dicunt, considerandas esse impensas quas in itinere esset facturus; Lopez vero referens illam opinionem, licet dicat non esse multo rigore utendum, simpliciter dicit, non esse tutam. Et mihi etiam ita videtur. Primo, quia non est consentanea juri; nam in d. c. *Magnæ*, expresse dicitur: *Expensas, quas fueras eundo, morando, et redeundo facturus.* Nec dici potest illud esse speciale in voto Hierosolymitano, quia Papa non intendit imponere onus quod non esset inclusum in voto; et ita eadem ratio est de illo, et de quocumque alio peregrinandi voto. Secundo, non videtur consentanea rationi illa opinio, tum quia accessorium sequitur principale, redditus autem est accessorium peregrinationi, quando moraliter, vel ex intentione voventis illi conjungendus esset; tum etiam quia, licet quis non promittat redditum, nihilominus moraliter au-

sic, omnibus pensatis, non erit admodum difficile, etiam inter materias et proprietates votorum dissimiles, sufficientem proportionem invenire.

22. *An in aliquibus votis fiat commutatio unius in aliud ipso jure.* — *Resolutio.* — Supererant hoc loco tractanda duo gravia dubia. Unum est, an votum religionis possit commutari in statum Episcopalem; aliud est, an per professionem religiosam extinguantur omnia vota priora, ita ut in solemnia vota religionis sufficienter commutentur. Verumtamen quia haec puncta statum religionis attingunt, ejusque aliqualem cognitionem prærequirunt, ideo in tractatum de illo statua remittimus. Solum in secunda dubitatione aderto, in illa attingi aliam generalem, an in aliis votis interdum fiat commutatio unius in aliud ipso jure. Sed loquendo de jure naturali, ex vi illius, sola commutatio in melius concessa est; solum tamen sequitur quasi necessario, si vota sint incompossibilia; alias pendet ex voluntate voventis, ut constat. Si vero loquamur de jure positivo divino, licet in lege veteri fuerint quædam vota necessario commutanda secundum legem, illa cæremonia erant, et pertinebant ad sacrificia carnalia. In lege autem gratiae non obligant, neque aliquod simile jus divinum invenitur. Denique si sermo sit de jure positivo ecclesiastico, certum etiam est nullam hujusmodi commutationem ex vi illius fieri, quia nullibi tale jus invenitur, nec commode fieri posset extra commutationem quæ fit in evidenter melius, cum in aliis oporteat multa considerare, ut recta commutatio fiat, quæ non possunt nisi in particulari ponderari, et ideo semper actio hominis requiritur. Si vero sit sermo de commutatione in melius extra statum religionis, non apparet ratio cur fiat ipso jure, nisi quando votum majus et minus sunt incompossibilia alias cur jus statueret commutationem, quæ pendet ex voluntate voventis, cum per se melius sit habere duo vota, quam unum tantum, etiamsi sit melius altero? De statu autem religionis est specialis consideratio, de qua dicto loco tractabitur.

CAPUT XX.

QUAM VIM HABEAT COMMUTATIO AD TOLLENDAM OMNINO VOTI OBLIGATIONEM CIRCA FRIOREM MATERIAM?

1. *Primum dubium.* — *An post commutationem liceat voventi redire ad priorem mate-*

riam voti, et omittere commutationem. — *Resolutio.* — Quia per commutationem non omnino auferatur obligatio voti, sed ex una materia transfertur in aliam, ideo explicare necesse est quam sit firma haec translatio, in quo nonnulla dubia includuntur. Primum dubium est, an post factam commutationem liceat voventi redire ad priorem materiam et omittere commutationem; videtur enim posse, quia haec commutatio est favor voventis; sed liberum est unicuique non uti favore sibi concesso; ergo. Distinguendum vero est, quia vel commutatio fuit facta in melius, sive ex electione voventis, sive per superiore, ipso acceptante; vel fuit facta in æquale aut minus. Quando facta est commutatio priori modo, existimo non esse in potestate voventis iterum ad prius votum redire, omissa materia, in quam facta est commutatio. Ratio est, quia illa commutatio habet vim novi voti, quo communans se obligat ad reddendum Deo aliquid melius, quam antea promiserat; ergo jam non licet illi respicere retro, quia illud virtute erit melius votum in minus commutare. Unde qui prius vovit clericus fieri, et postea hoc votum in religionis votum commutavit, vel qui fecit votum simplex religionis laxioris, et postea voluit obligari determinate ad perfectiorem, commutando votum, tenetur stare posteriori obligationi, nec potest retrocedere, quia posterior obligatio potuit derogare priori, et prævalet. Et in contractibus humanis idem videtur licet, quando ex consensu partium augetur obligatio in favorem creditoris; idem ergo est cum proportione in omnibus votis. Denique nisi talis induceretur obligatio, nulla fieret commutatio in melius, quia potestas faciendi melius loco minoris boni, semper intervenit in omni voto absque ulla commutatione; ergo quando fit commutatio, hoc additur, quod illa potestas transit in obligationem, mutata obligatione voti ab inferiori opere, et translata in melius. Contra hanc partem tenet Sanc., lib. 9 de Matrim., disp. 4, num. 21; putat enim esse eamdem rationem de commutatione in melius et in æquale. Sed revera non est, quia haec, quæ est in melius, non fit in favorem voventis, sed Dei, et quia alias nulla esset commutatio, ut ostensum est.

2. *At vero in commutatione in minus res clara est, semper manere in potestate voventis non uti commutatione, sed implere votum prout a principio factum fuit, quia semper licet transire ad meliora vota. Unde licet a*

principio fuisset votum factum de illo minori opere, liberum esset commutare illud in melius; ergo a fortiori licebit, quando per commutationem ad opus minus bonum translata est obligatio.

3. *At vero de commutatione in æquale potest dubitari, quia, facta commutatione per Prælatum, et acceptata per voventem, quasi fit novum votum circa illam materiam, in qua fit commutatio; sed post factum votum, non est in potestate voventis illud commutare sua voluntate, etiam in æquale; ergo neque tunc licebit commutationem novam facere sine novo consensu Prælati. Confirmatur, quia commutatio fit per translationem obligationis ab una materia in aliam; ergo facta illa mutatione, non est in potestate voventis recedere a posteriori obligatione voluntarie suscepta. Confirmatur secundo, quia alias talis commutatio non esset in æquale, quia prius erat definite ad unum, postea manet quasi indifferens et arbitraria inter duas materias, quæ amplitudo multum minuit de rigore obligationis. Tandem non videtur sufficere quod illa commutatio facta sit in favorem voventis, nam favor solum fuit ad mutationem faciendam, postea vero res firma permanet. Sicut si religioso concedatur transitus ad æqualem religionem, semel translatus ibi stabiliter permanere debet; et si pupillus habuit licentiam se obligandi, postea retrocedere non potest, licet licentia fuerit quidam favor. Est ergo hæc sententia probabilis.*

4. *Licitum est omittere commutationem in æquale, cum fit redditus ad priorem materiam voti.* — *Sed nihilominus contrarium censeotum in praxi.* Nam imprimis cum sit probabile hanc commutationem in æquale de se licitam esse, multo est verisimilius, quando per illam redditus ad priorem et quasi nativam illius voti obligationem. Deinde non videtur dubium quin commutatio possit fieri in hoc sensu, ut voventi liceat, si velit, ut alia materia voti, quamvis ad id non cogatur. Nam in hoc, neque aliqua repugnantia, neque injustitia invenitur; ergo verisimilius est ita fieri, quando aliud non declaratur. Probatur consequentia, tum quia haec videtur communis intentio commutantium; tum maxime quia hoc videtur esse non solum favor voventis, sed etiam cedere magis in favorem voti, quatenus semper potest in propria specie impleri. Neque illa libertas eligendi inter illas materias est magni momenti, et si quid est, illa est gratia commutationis, et causa, quæ justifi-

cat commutationem, sufficit ad justificandum illum favorem. Denique ratio facta satis probabilis est, quia talis commutatio non fit in favorem creditoris, sed ipsius debitoris, et ideo facta censetur modo magis favorabili, ac subinde non omnino absolute, sed subintellecta conditione, si ei placuerit tali commutatione uti; ergo semper illi manet liberum servare votum in prima et propria specie. Et ita manet soluta ratio in contrarium. Et hanc opinionem sequitur Azor, tom. 1, lib. 41, c. 18, qui solum loquitur de commutatione in æquale, non in melius, et merito, quia, ut dixi, est magna differentia inter has commutations; nam illa, quæ est in melius, est absoluta, et obligatoria de novo, respicisque favorem Dei (ut sic dicam) seu majorem cultum ejus. Commutatio autem in æquale est quasi conditionata, si volueris, et ita non inducit præsumptionem, sed quasi concedit licentiam et facultatem commutandi. Commutatio autem in minus adhuc magis est permissiva seu remissiva, et ideo non uti illa non solum est licitum, sed etiam de se manet sub consilio ex natura voti, quia est de meliori bono.

5. *Secundum dubium.* — *An facta commutatione extinguatur omnino obligatio prioris voti.* — *Secundum dubium est, an facta commutatione, et impleta per voventem, omnino maneat extincta obligatio prioris voti.* In quo nulla est difficultas, quando commutatio, rite et recte facta, fuit impleta. Nam per concessionem commutationis obligatio voti translata est in novam materiam, et a priori sublata, et per executionem commutationis extincta fuit obligatio, ut caderet in illam materiam; ergo simpliciter ablata est. Et confirmatur primo, quia per dispensationem validam omnino extinguitur obligatio voti; sed per commutationem fit quædam voti dispensatio quasi sub onere faciendi tale opus; ergo ex illo exhibito completur dispensatio, et omnino tollitur obligatio. Denique confirmatur, quia alias inutilis esset commutatio voti. Difficultas vero est, quando commutatio non fuit recte facta, quæ non habet locum in ea quæ fit in evidenter melius, quia illa semper valet, et recte fit sine alia causa, vel superioris consensu, et ideo semel impleta, semper extinguitur obligatio; difficultas ergo erit de æquali vel minori, quæ vel propria voluntate facta fuit et impleta, vel a superiori sine justa causa, an tunc nihilominus talis commutatio, executioni mandata, facta teneat, et sufficiat ad solutionem voti. Multa enim male fiunt quæ